

Titel: Broedvogels op het Paulinaschor in 2022

Datum: 22 maart 2023

Auteur(s) D. (Dirk) Verroken

Veldonderzoek D. (Dirk) Verroken

Niet uitgegeven document

© Dirk Verroken (2023)

Alles uit dit document mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron

Als volgt citeren: Verroken, D. (2023). Broedvogels op het Paulinaschor in 2022. Biervliet.

Samenvatting:

In het rapport wordt toelichting gegeven bij de ligging van het gebied op <https://waarneming.nl/index.php> en de verhouding tussen de ‘gebieden’ hierop en ‘het reservaat van het Zeeuws Landschap’ en de geschatte oppervlakte ervan. Er wordt naar beschrijvingen van het gebied verwezen.

Vervolgens wordt de methode van de broedvogelinventarisatie van het veldonderzoek in 2019-2020-2021-2022 beschreven.

Er volgt een opsomming van de broedvogelsoorten in het gebied met de vastgestelde aantallen territoria in het broedseizoen 2022.

Tenslotte komen er een literatuurlijst en webreferenties.

Om het document af te sluiten worden bijlages gevoegd. 1) het schema van de bezoeken in 2022 door de auteur afgelegd, 2) luchtfoto's en kaarten, 3) een rekenblad met de vastgestelde aantallen territoria broedvogels in de broedseizoenen 2019-2020-2021-2022, op het terrein van het natuurgebied ‘het Paulinaschor’.

Broedvogels op het Paulinaschor in 2022:

Het Paulinaschor is een 'reservaat' van het Zeeuws Landschap. Op waarneming.nl heet het niet toegankelijk deel van het reservaat van het Zeeuws Landschap Paulinaschor 'Paulinaschor' en het toegankelijk deel, dus ten noorden van de golfbreker ter hoogte van de Appelzakweg, tot de spuisluis 'Thomaespolder zeedijk en schor' en ten noordwesten van de spuisluis 'Hoofdplaat – zeedijk oost'. Ik maak een onderscheid tussen een toegankelijk deel en een niet toegankelijk deel, omdat dit blijkt uit de aangebrachte borden, maar ook uit de praktijk waarbij af en toe vissers of wandelaars in het toegankelijk deel gaan (vissen). Op de webpagina van het Zeeuws Landschap staat dat het gebied niet toegankelijk is en dat je vanaf de zeedijk een fantastisch uitzicht hebt op het gebied. Ik hou mij aan de regel het gebied niet te betreden.

Om praktische redenen heb ik een gebruikerslocatie aangemaakt. Dankzij deze gebruikerslocatie is het mogelijk om het aantal territoria te berekenen in één keer voor het hele reservaat. Dit zelf aangemaakt gebied bedraagt 2,88 km².

Op waarneming.nl bedraagt het gebied 'Paulinaschor', wat ongeveer overeenstemt met het niet toegankelijk deel van het reservaat van het Zeeuws Landschap Paulinaschor 140,1 ha, inclusief de dijk tussen het schor en de weg 'Schelddedijk', en het gebied 'Thomaespolder zeedijk en schor' wat een groot deel vormt van het toegankelijk deel van het reservaat van het Zeeuws Landschap, ten noorden van de golfbreker ter hoogte van de Appelzakweg, tot een rechte lijn denkbeeldig getrokken vanaf het kruispunt Olmendijk en Schelddedijk naar noordoost 82,87 ha, inclusief de dijk tussen het schor en de weg 'Schelddedijk'. Op waarneming.nl bedraagt het toegankelijk deel van het reservaat tussen het gebied 'Thomaespolder zeedijk en schor' en de NW-elijke grens van het reservaat, inclusief de dijk tussen het schor en de weg Dijkeputten, 15 ha, dit maakt deel uit van het gebied 'Hoofdplaat – zeedijk oost'. In totaal komt men op waarneming.nl tot 238 ha oppervlakte dat het reservaat van het Zeeuws Landschap Paulinaschor zou bedragen.

Het gesubsidieerd deel (SVNL) bedraagt slechts 97,8449 ha (schor en zee en wad).

Het 'schor of kwelder' bedraagt 29,7806 ha, verder is er nog 68,0643 ha 'zee en wad' hierbij aansluitend. Het geheel beslaat dus ca. 98 ha.

Het verschil in oppervlakte (140 ha!) komt vooral door het veel groter deel van het wad van de Westerschelde dat meegerekend wordt op waarneming.nl dan op de Subsidiekaart SVNL van het Natuurbeheerplan Provincie Zeeland 2023, maar ook door de dijk die ongeveer 4,1 km x 60 m (= 24,6 ha) bedraagt, en ook is meegerekend op waarneming.nl en waarvan de territoria broedvogels ook zijn meegerekend in de onderstaande totalen, al maakt die dijk geen deel uit van het reservaat. Het reservaat en de Schelddedijk samen omvatten dus **ca. 54,4 ha land in totaal**. Dit is van belang bij de Graspieper en in mindere mate de Veldleeuwerik.

Hieronder het kaartje van de gebruikerslocatie van het reservaat van het Zeeuws Landschap Paulinaschor:

Ziehier de gebieden op <https://waarneming.nl/index.php>:

Hieronder het gebied 'Thomaespolder zeedijk en schor' op <https://waarneming.nl/index.php> :

Methode van de studie: Het opzet van de studie is het bepalen van het aantal territoria, niet in de eerste plaats van het aantal geslaagde broedgevallen. Hiertoe gebruik ik een smartphone, in het veld geef ik op een luchtfoto van het gebied de waarnemingen in via Avimap (van SOVON). Ik heb zelf het aantal territoria berekend. Dit steunt vooral op het aantal 'geldige waarnemingen', zowel territorium- als nest-indicerende waarnemingen, binnen datumgrenzen en op fusie-afstanden van elkaar, in de broedtijd (meestal van 1 februari tot en met 31 juli) op basis van de zogenaamde SOVON-telrichtlijnen. (zie www.sovon.nl). In de periode van februari tot en met 1 augustus 2022 heb ik 5 'geldige bezoekrondes' verricht, gespreid over 8 volwaardige bezoeken, van op het jaagpad, gedurende in totaal ca. 19 uren en van begin augustus tot 21 september 2022 nog eens 3 'geldige bezoekrondes', gespreid over 7 volwaardige bezoeken, van op het jaagpad verricht, gedurende in totaal 27 ¾ uren, in de periode die goed is voor de Graszanger = in totaal min. 8 'geldige' bezoekrondes (zie bijlage 1 voor bijzonderheden). Alle waarnemingen verricht ik vanop het jaagpad, hoewel een groot deel van het gebied toegankelijk is, maar natuurlijk op eigen risico, en eigenlijk alleen bij laagwater. In 2019 heb ik bij berekeningen alleen rekening gehouden met de aantallen territoria op het

grondgebied van Terneuzen, niet die op dat van Hoofdplaat. Dat maakt een klein verschil uit bij de Graspieper, Kneu en Tureluur. In enkele gevallen is ook rekening gehouden met waarnemingen van andere waarnemers op <https://waarneming.nl/index.php>

Zie hierboven: Het gebied 'Paulinaschor' op <https://waarneming.nl/index.php>

Broedseizoen 2022:

Grote Canadese gans: 0 territorium

Bergeend: > 5 territoria, maar een klein deel broedt effectief: waarvan 1 **succesvol broedgeval** met 9 pulli in het toegankelijk deel (= Thomaespolder zeedijk en schor), op 22 augustus al 300 ex. op de Lage Springer

Nijlgans: 0 territorium

Wilde eend: > 2 territoria (hoogste broedcode 5)

Eider: 0 territorium volgens de telrichtlijnen op het toegankelijk deel (= Thomaespolder zeedijk en schor), hoogste broedcode 1: solitair mannetje dat al heel lange tijd in deze buurt verblijft, en einde mei en in juni en waarschijnlijk ook op 19 juli aan of nabij het Paulinaschor zat

Kwartel: 0 territorium volgens de telrichtlijnen

Patrijs : 0 territorium

Fazant: 0 territorium volgens de telrichtlijnen

Scholekster: > 3 territoria. Onmogelijk te bepalen of er effectief is gebroed en waar dat zich zou hebben voorgedaan, maar er zijn verschillende territorium-indicerende waarnemingen

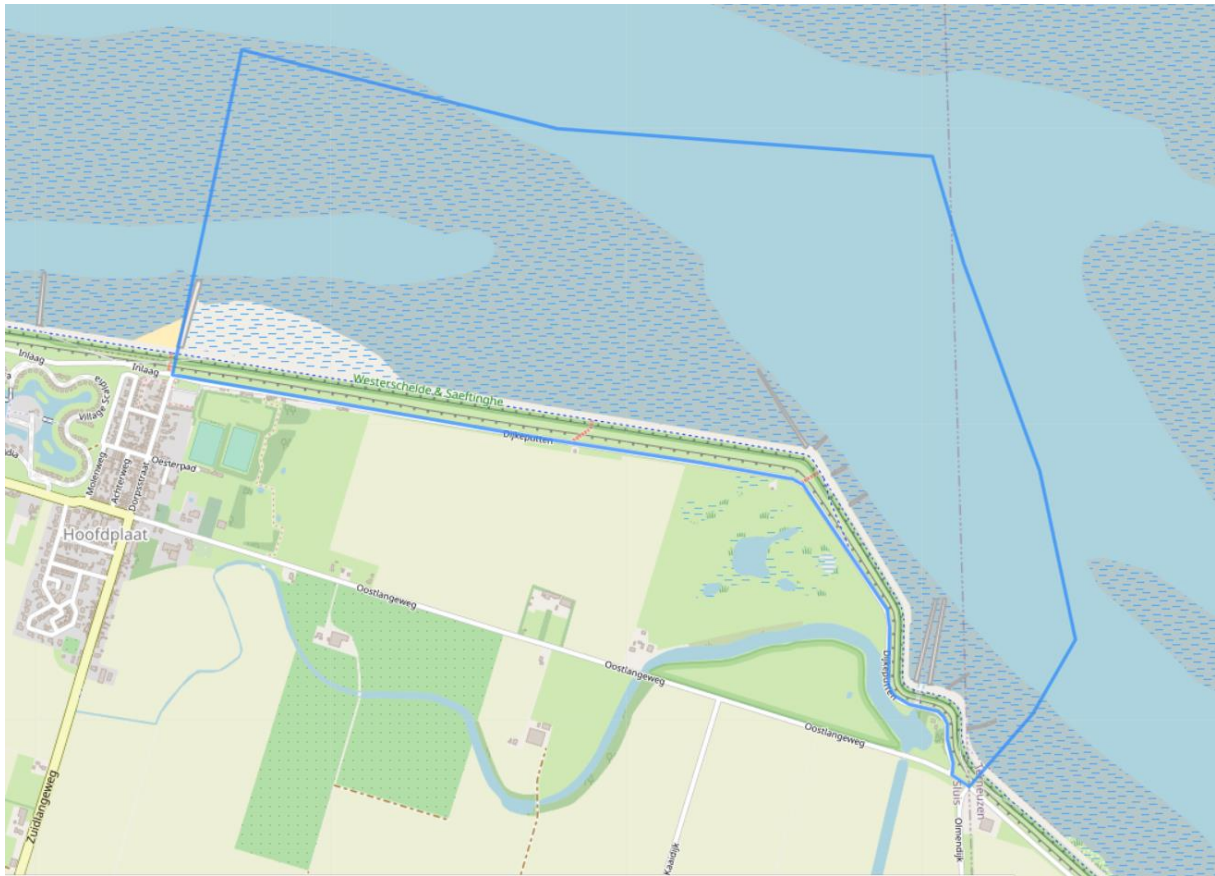
tussen de datumgrenzen, echter geen nest-indicerende waarnemingen. Al 670 ex. op 29 september en 630 ex. op 15 februari, nog 200 ex. op 19 mei. (hoogste broedcode 5)

Kievit: 2 territoriums volgens de telrichtlijnen (hoogste broedcode 7).

Wulp: 0 territorium. 170 ex. op 3 juli.

Hieronder het gebied Hoofdplaat – zeedijk oost op <https://waarneming.nl/index.php>

Tureluur: in totaal 11 territoria: vooral in het niet toegankelijk deel van het Paulinaschor, moeilijk exact te tellen; waarvan op > 8 plaatsen nest-indicerende waarnemingen (hoogste broedcode 7). Alarm van 19 mei tot en met 7 augustus.

Buizerd: 0 territorium. De soort heeft er niet gebroed, maar had wel in de omgeving een nest (Paulinadijk).

Zilvermeeuw: 2 territoriums, als wij ervan uitgaan dat het schor geschikt broedbiotoop is. Er zijn geen verdere aanwijzingen voor broeden ter plaatse: territoriumgedrag, balts, etc.

Zie hierboven: Alle geldige waarnemingen broedseizoen 2022 Graspieper

---

Gele kwikstaart: 1 territorium in totaal (hoogste broedcode 1) volgens de telrichtlijnen

Blauwborst: 0 territorium

Roodborsttapuit: >1 territorium op de dijk langs het niet toegankelijk deel, (hoogste broedcode 4)

Graszanger: in totaal minstens 8 territoria. Er is zeker op 7 verschillende plaatsen gebroed, in augustus – september. De soort bleef aanwezig in oktober en laatst op 16 november.

Zang van 3 juli tot en met 21 september: vooral in augustus. Op 7 plaatsen nest-indicerend gedrag. Er is ook nestbouw waargenomen op 1 augustus.

Gebiedsnaam	Datum	Hoogste Broedcode	Aantal territoria
Paulinaschor (niet-toegankelijk deel)	2022	9	5
Paulinaschor (toegankelijk deel)	2022	7	3

Grasmus: 3 territoria (hoogste broedcode 4): op de dijk tegenover de Appelzakweg nr. 2 en op de dijk ten NW hiervan en aan het Landingsmonument

Kneu: 1 territorium (hoogste broedcode 4) tegenover de Paulinaweg nr. 12

Rietgors: >10 territoria in totaal (hoogste broedcode 14). Zang van 15 maart tot en met 19 juli. Slechts op 1 plaats nest-indicerend gedrag vastgesteld (19 juli).

Dirk Verroken

Groenestraat 3

4521RC Biervliet

wespenbuizerd@gmail.com

Literatuurlijst:

Verroken, D. (2020). [Broedvogels op het Paulinaschor te Terneuzen in 2019](#). Biervliet.

Verroken, D. (2021). [Broedvogels op het Paulinaschor te Terneuzen in 2020](#). Biervliet.

VERGEER J.W., BOELE A., VAN BRUGGEN J. & VAN TURNHOUT C. 2023. *Handleiding Sovon broedvogelmonitoring: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Webreferenties: <https://www.hetzeeuwselandschap.nl/natuurgebieden/paulinaschor>

<https://kaarten.zeeland.nl/map/atlasvanzeeland>

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Paulinaschor>

<http://www.deltabirding.nl/paulinaschor.html>

<https://waarneming.nl/locations/7220/species/>

De website van SOVON met alle info per soort, zo bijvoorbeeld over de Koolmees:

<https://www.sovon.nl/nl/soort/14640>

Bijlage 1: De eigen waarnemingen komen gecumuleerd overeen met slechts 5 ‘geldige bezoeken’, gespreid over 8 volwaardige bezoeken van februari tot eind juli 2022, van op het jaagpad verricht, gedurende in totaal ca. 19 uren, uren zowel in de ochtend- als in de middaguren (zie hieronder de bijzonderheden). Speciaal voor de Graszanger heb ik nog eens 3 ‘geldige bezoeken’, gespreid over 7 volwaardige bezoeken van begin augustus tot en met 21 september 2022, van op het jaagpad verricht, gedurende in totaal 27 ¾ uren zowel in de ochtend- als in de middaguren.

Bezoekschema: Paulinaschor: het niet toegankelijk deel: in totaal 34 u. 20 minuten in februari - oktober, het toegankelijk deel: in totaal 12 u. 10 minuten in maart – oktober. Waarvan slechts 18 u. 45 minuten in de periode 15 februari – 1 augustus en nog speciale bezoeken voor de Graszanger op 1, 19, 22 augustus en 2, 8, 12 en 21 september 2022 en ook erna op 29 september en in oktober maar toen zonder territorium-indicerende en nest-indicerende waarnemingen van de Graszanger. In totaal stemmen alle bezoeken overeen met 8 normbezoeken.

Toegankelijk deel: 15 maart 2022: 12.16 – 13.07 u. = 0 u. 50 minuten

19 mei 2022: 11.03 – 11.29 u.: 26 minuten

28 mei 2022: 10.39 – 11.28 u.: 49 minuten

19 juli 2022: 7.51 – 9.21 u.: 1 ½ u.
1 augustus 2022: 12.21 – 13.08 u.: 47 minuten
19 augustus 2022: 12.35 – 13.04 u.: 30 minuten
2 september 2022: 12.59 – 13.29 u.: 30 minuten
12 september 2022: 11.34 – 12.06 u.: 32 minuten
21 september 2022: 10.43 – 13.10 u.: 2 u. 25 min.
3 oktober 2022: 11.37 – 12.32 u.: 55 minuten
11 oktober 2022: 10.51 – 12.18 u.: 1 ½ u.
25 oktober 2022: 10.49 – 12.17 u.: 1 ½ u.
Totaal 12 u. 10 minuten

Bezoeken aan het niet toegankelijk deel:

15 februari 2022: 9.26 – 10.45 u. = 1 u. 20 min.
5 maart 2022: 12.27 – 13.31 u. = 1 u. 5 min.
30 april 2022: 9.17 – 11.50 u. = 2 ½ u.
19 mei 2022: 10.02 – 11.11 u. = 1 u. 10 minuten
28 mei 2022: 8.41 – 10.39 u. = 2 u.
24 juni 2022: 9.08 – 9.29 u. en 10.34 – 10.44 u. = 0 u. 31 min.
3 juli 2022: 8.49 – 10.37 u. = 1 u. 50 min.
19 juli 2022: 7.44 – 8.00 u. en 9.31 – 10.58 u. = 1 ¾ u.
1 augustus 2022: 9.46 – 12.10 = 2 u. 25 min.
19 augustus 2022: 13.08 – 13.27 u. = 0 u. 19 min.
22 augustus 2022: 10.43 – 13.27 u. = 2 ¾ u.
2 september 2022: 10.36 – 12.51 u. = 2 u. 15 min.
8 september 2022: 10.32 – 12.30 u. = 2 u.
12 september 2022: 10.29 - 11.30 u. = 1 u.
21 september 2022: 10.32 – 12.09 en 13.15 – 14.31 u.= 2 u. 50 min.
29 september 2022: 10.34 – 13.39 u. = 3 u. 5 min.
3 oktober 2022: 10.32 – 11.37 u.: 1 u. 5 min.
10 oktober 2022: 9.21 – 11.48 u.: 2 u. 27 min.
11 oktober 2022: 9.35 – 10.39 u.: 1 u. 5 min.
25 oktober 2022: 9.48 – 10.37 u.: 0 u. 50 min.

Totaal: 34 u. 20 minuten

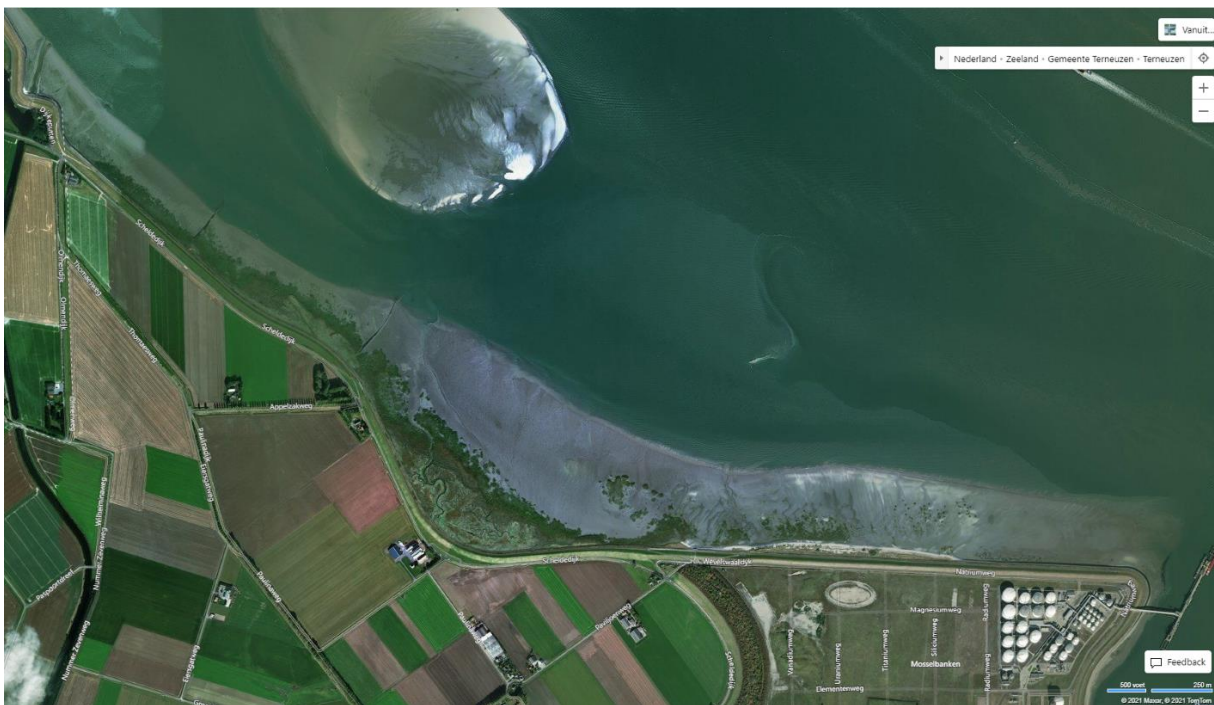
---

2) Kaarten en luchtfoto's:

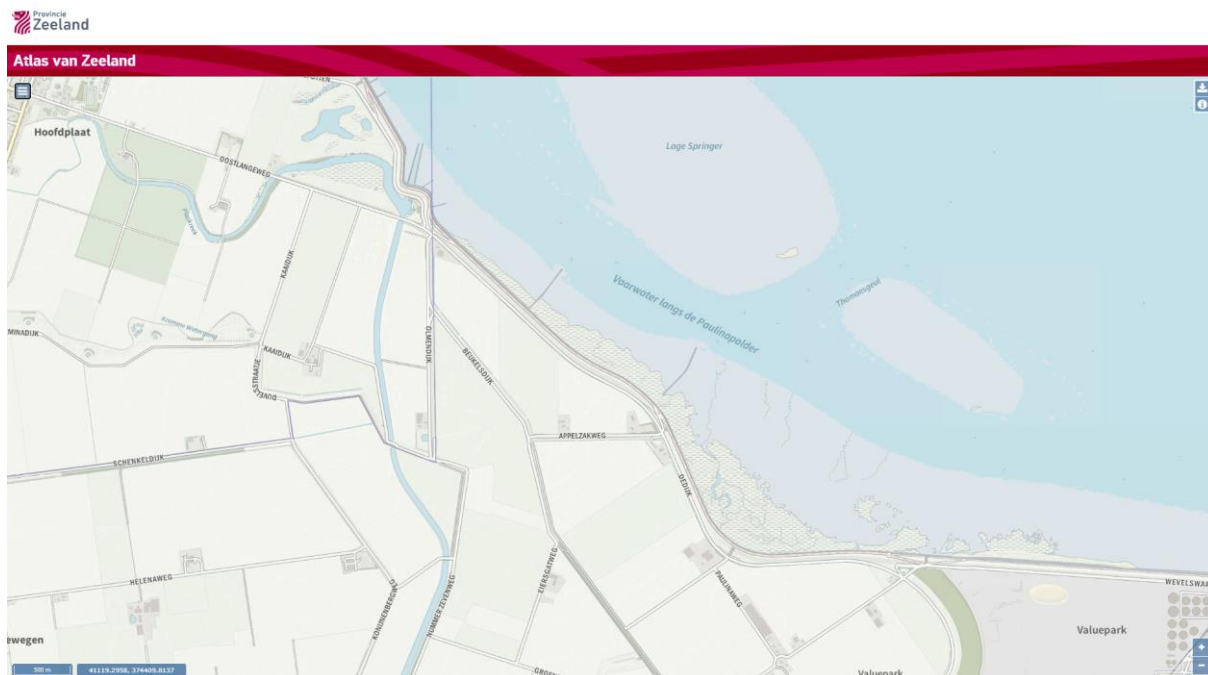
Luchtfoto uit 2019:

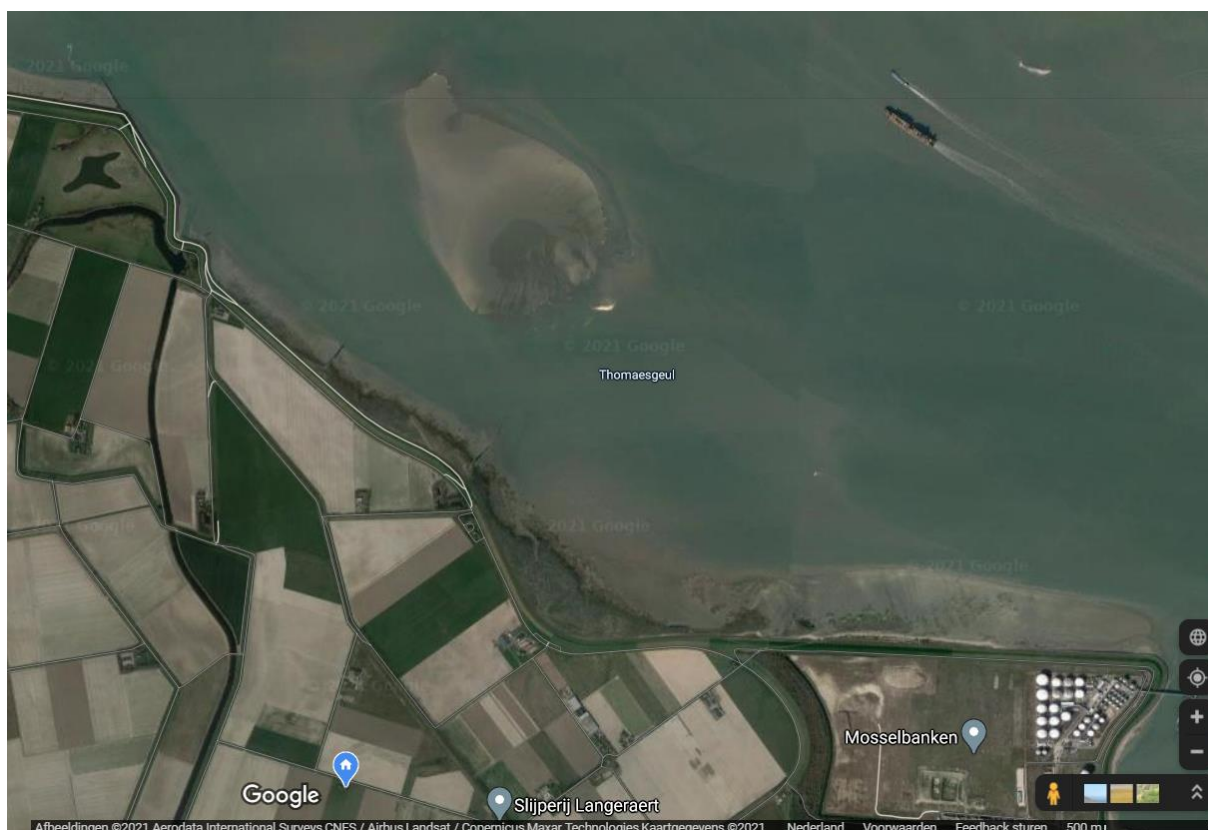
Kaart Bing Maps 2021:

Topografische kaart 2021:

Google Maps 2021:

Broedvogels op het Paulinaschor in 2022

Luchtfoto 2022

Atlas van Zeeland

Subsidiekaart SVNL 2023 Zeeland

Het donkerblauwe ten zuidoosten van de dijk langs de Westerschelde is 'zee en wad' (= beheertype), het gele ten zuidoosten van de dijk langs de Westerschelde is 'schor of kwelder' (= beheertype), waarvoor de Provincie Zeeland subsidies toekent aan de Stichting het Zeeuwse Landschap.

Broedvogels op het Paulinaschor in 2022